

ZADRUGA.

List za razpravo národno-gospodarskih vprašanj.

Glasilo zveze slovenskih posojilnic.

„Z združenimi močmi!“

Štev. 2.

V Celji, 31. marcija 1884.

Tečaj I.

Izhaja vsak mesec enkrat. Velja za celo leto s pošiljanjem vred 1 glđ. 50 kr. — Inserati po dogovoru. — Naročnine, inserati in dopisi naj se pošiljajo uredništvu v Celji, glavni trg št. 105.

V A B I L O

k

prvemu rednemu občnemu zboru

„Zveze slovenskih posojilnic“,

kateri se bo vršil

dne 6. aprila (nedeljo) t. l. ob 1/2ll. uri predpoludne v dvorani Celjske čitalnice.

DNEVNI RED:

- I. Poročilo načelnika zveze.
- II. Pogovor o novih tiskovinah.
- III. „ o davkarskih zadevah.
- IV. „ kako se naj naložijo rezervni fondi.
- V. „ o ustanovitvi novih posojilnic.
- VI. „ kako se ima ravnati pri dovoljevanji posojil.
- VII. „ o časniku „Zadruga“.
- VIII. „ ali bi se trimesečni računski sklepi objavljali v „Zadrugi“.
- IX. „ o določbi §. 6. pravil zveze.
- X. Eventuelno: Pogovor o rednih doprineskih v gotovini posameznih posojilnic.
- XI. Razni nasveti.

Opomba: a) Po §. 18 naših pravil pošlje vsaka posojilnica najmanj jednega zastopnika k občnemu zboru.

b) Vstop k temu občnemu zboru se pa tudi dovoljuje vsakemu, ki se zanima za razvoj naših narodnih denarnih zavodov, ustanovitev novih posojilnic itd.; prosi se pa, naj dotični gospodje prej si vzdignejo vstopne

listke v uradnici Celjske posojilnice, ker brez teh vstopnic ne more se razen zastopnikom posojilnic nikomur vstop k občnemu zboru dovoliti.

c) Zastopniki posojilnic so prošeni, nekatere eksemplare „hranilnih in društvenih knjižic“ seboj prinesiti, da bi se te pregledale in naj praktična potem posnela.

Celje, dne 20. marcija 1884.

Mihael Vošnjak,

načelnik zveze slovenskih posojilnic.

Poščne hranilnice in naše posojilnice.

Ustanovitvi poštnih hranilnic je bil povod ta, da se vsodbuja varčnost ljudstva. Ta ideja je gotovo izvrstna in vsakdo je želel, da se pri nas upeljajo poščne hranilnice, kateremu je le kaj ležeče na narodnem blagostanji.

Veliko prihranjenega denarja je ležalo brezkoristno doma v skládnicí posebno v oddaljenih krajih, ker se neznatne svote prihranjenega denarja ali zaradi okolščin ali zaradi stroškov niso pošiljale v katero redko se nahajajočih hranilnic.

Zdaj pa, ko je vsakemu mogoče, kar je prihranil, skoraj doma položiti v poščno hranilnico, spodbujena je jako varčnost ljudstva. Tega ne more nikdo tajiti.

Ker pa na svetu ni ničesar popolnega, ima vsaka tudi še tako izvrstna in koristna reč svojo senco, celo solnce ni brez nje; imajo tudi poščne hranilnice na sebi nekako pomanjkljivost, posebno za naše slovenske kraje. Zato si hočemo bolj na tanko to stvar ogledati.

Znano je, da mi Slovenci nismo bogatini ali kapitalisti. Tudi nimamo tako razvite industrije, da bi dobivali iz drugih dežel gotovine, tudi le malo izvažamo naših pridelkov, toraj se mi med seboj sami na sebe moramo naslanjati, kar se tiče denarnega prometa.

Kaj bi bilo toraj v slučajih, ako bi vsakdo, ki si kaj prihrani ali pridobi, dal hraniti poštni hranilnici? Postal bi narod s časoma brez potrebnih denarnih sredstev, ker mora vsaka nabiralnica pošiljati naloženi denar v centralno blagajno na Dunaj, ki ga zopet mora naložiti v državnih listinah.

Poštno-hranilnični zavod je v tem obziru kakor suha goba, ki sicer v deželi denar popije ali v porabo ga ji ne da nazaj, ker vse se izliva na Dunaj.

Poštno hranilnice so sicer taki zavodi, kot si jih je mislila postava hranilnic od leta 1841, nabirajo namreč, prihranjeni denar, ne da bi ga ljudem posojevale ali v zajem dajale. Tak enostranski namen zavoda, da bi samo hranjeval denar, pa ga ne bi dajal domačim v potrebno pomoč, pa ni za naš narod.

Posebno so prikrajšani taki, ki potrebujejo vrednega kupa posojilo na osebni kredit, posojila na hipoteke se pa dobivajo tudi iz oddaljenih zavodov kakor od bližnjih domačih, toraj nima hipotekarni kredit škode.

Kako bi se pa dalo tudi osebnemu kreditu pomagati? Na Spodnje-Štajerskem, kjer že imamo precej posojilnic na ta način, da bi dala poštno-hranilnična centralna blagajna posojilnicam na razpolago vrednega kupa kredit, ne višje kakor po 3% do 4%^{nom} obrestovanji. V drugih pokrajinah se bi moralo tudi gledati na razvoj posojilnic in se bi tudi tako naj postopalo.

V tem obziru je načelstvo zveze posojilnic že začelo delati, kakor v današnji številki priobčena petecija na državni zbor kaže.

Ako ravno nimamo dosti upanja, da bi se prošnji hitro vstreglo, ker ima vlada namen porabiti denar uloženi v poštnih hranilnicah za državne obligacije, se je vendar reč morala enkrat sprožiti.

Omeniti pa moramo, da ne bi znabiti kdo mislil, da smo mi nasprotniki poštno-hranilničnim zavodom. Tega nikoli ne, ker mi dobro vemo, kako ravno legôta in lepa prilika ljudi pripravlja k polaganju denarja v poštno hranilnice in tako k varčnosti. Poštno hranilnice nam pa dajejo povsod priložnost, prištedeni krajcar naložiti.

Mi nismo zaradi tega spregovorili o poštnih hranilnicah, da bi jih grajali; kajti mi priznavamo sami, da so ti zavodi v veliko občno korist. Pa dokazati smo hoteli, da je naša prošnja, dobivati denar iz centralne blagajne poštnih hranilnic po nizkem obrestovanji opravičena po naših posebnih finančnih razmerah.

Povedati smo tudi hoteli, da so posojilnice zdaj ravno tako potrebne kakor poprej in opozorujemo dotične merodajne gospode na Kranjskem, kjer se vedno misli, da zdaj, ko so poštno hranilnice upeljane, ni posojilnic in hranilnic potreba, da naj ustanovijo v vsakem okraju ali posojilnico ali hranilnico; v teku časa bodo sami sprevideli, da je bilo potrebno in da je v narodno korist.

Omejena ali neomejena zaveza (poroštvo)?

II.

(Dalje in konec.)

Ako si ustanovijo posojilnico z neomejeno zavezo ali poroštvom, si dobijo zaupanje vložnikov in potrebni vrednega kupa kredit od drugih denarnih zavodov. To velja tudi za male obrtnike v mestih. Če si nameravajo ustanoviti denarni zavod, morajo mu dati neomejeno zavezo, ker si le na tak način zamorejo dobiti potrebna denarna sredstva.

To so glavna vodila, po katerih se mora ravnati ustanovitev posojilnic gledé zaveze udov.

Leta 1880 se je izdala postava o davku posojilnic in tudi na to je treba misliti, namreč na čisti letni dobiček, ki je davkom podvržen. V čisti dobiček se pa tudi štejejo obresti ali dividenda od deležev in samo ob sebi se razumi, da je čisti dobiček večji, ako so deleži visoki. Po omenjeni postavi je čisti dobiček do 300 gld. davkov prost, ali ta letni dobiček hitro še male posojilnice prekoračijo, posebno če imajo določene visoke deleže. O tej zadevi bomo sicer na drugem mestu govorili, ker vprašanje o davkih nima take važnosti pri razvitku, posebno ne pri posojilnicah z dobro upravo.

Nam je znano, da se težko ustanovi posojilnica z neomejeno zavezo, ker se navadno spodtikajo ustanovniki nad neomejenim poroštvom; hočemo toraj to stvar na tanko razložiti.

Na prvi pogled se tudi lahko zdi reč nevarna, posebno premožnim možem, biti porok za vse zaveze posojilnic s celim svojim premoženjem. Toda ako se vpelja ta zveza v naravnih okoliščinah, izgine tudi ta navidezna nevarnost. Seveda se bo marsikateri premožni pa plah mož zbal vstopiti v zadrugo z neomejeno zavezo z nepremožnimi, ker ta ne namerava porabiti koristi zadruga (jemati posojila) in zakaj bi se zavezal z celim svojim premoženjem?

Taki pomisleki so seveda umljivi. Ako se pa ti može izvolijo v načelstvo ali nadzorstvo, bodo tudi sami odločevali, kako se ima varno poslovati; komu se sme dovoliti posojilo. Oni imajo razgled čez vse delovanje, toraj se jim ni bati, da bi po neprevidnem poslovanji prišla zadruga v kako nepriliko, ker sami določujejo, kaj in kako se mora storiti. Po tem takem bodo tudi boječi može sprevideli, da jim neomejena zaveza ni nikakršna nevarnost.

Po našem mnenju je jedino le taka posojilnica naravna, ki obsega ude s primernim enakim premoženjem, n. pr. obrtnike, male posestnike, uradnike i. t. d. in pri taki posojilnici ali zadrugi je tudi neomejena zaveza naravna.

Taka posojilnica, ki ima precejšno število večidel enakih udov in ki se principijelno ne peča z drugimi posli posebno ne z nevarno borzno spekulacijo, ampak

edino le s tem, da sprejemava male hranilne vloge in da daje posojila primerna zmožnosti dotičnega zadružnika — izposojevalca, taka posojilnica napreduje in nima neomejena zaveza nikakega nevarnega pomena, posebno ne ako so v načelstvu zanesljivi možje. Šteje posojilnica kakih 500, 600, 700 udov ali 3000 kakor se nahajajo na Češkem, bi bila pač majhna zguba, ki bi doseči zamogla posameznega uda.

Tudi eden družemu ne more očitati, da je gledé zaupanja več za zadrugo storil, če obstoji ta z enakih elementov.

Poudarjati pa moramo, da kakor skušnje kažejo, zamorejo le take zadruge priti v finančno kalamiteto ali sploh razpasti, ki na borzi špekulirajo ali se sploh pečajo s protinaravnimi posli, ki svoj delokrog prekorakajo. Posojilnice pa, ki se držijo svojega naravnega področja in in ki imajo na čelu poštene in razumne može, takim se ni bati nobene katastrofe; posebno ne, ako se nabira primerni rezervni fond.

Sploh pa je naše mnenje, da ugaja neomejena zaveza zadružništvu bolj nego omejena zaveza, zadnja je prav za prav za tako zvane komanditne zadruge (Comanditgenossenschaft), katere pa nimajo tega namena občno koristiti, ampak se že s tem namenom ustanovijo, da imajo samo komanditni udje svoj dobiček. Morala bi pa vsaka zadruga služiti občnemu blagoru.

Iz sledečih številčk bodo naši častiti čitatelji razvidili, da ima vzgledna dežela za zadruge, namreč Česka, veliko več posojilnic z neomejeno zavezo, kakor pa z omejeno.

Po Zillerjevi statistiki imajo izmed koncem l. 1881 obstoječih posojilnic sledečo zavezo udov ali poroštvo: Na Štajarskem je 28 posojilnic in sicer 19 z neomejeno in 9 z omejeno zavezo;

„ Kranjskem „	7	posojilnic, vse z omejeno zavezo,
„ Koroškem „	9	„ „ z „ „
„ Primorskem „	9	„ „ z „ „
„ Českem „	347	„ iz med teh je

211 z neomejeno in
126 z omejeno zavezo.

Konečno še omenimo, da sta l. 1883. posojilnici v Celji in Ormuži zavezo z omejene spremenili v neomejeno.

V tem smislu stavi podpisano načelstvo zadrug uljudno prošnjo:

Slavna zbornica poslancev v državnem zboru naj blagovoli dotične postave sledeče spremeniti oziroma jim dostaviti sledeča določila:

- I. Postava o davku ddo. 27. decembra 1880, drž. zak. št. 151 §. 3 se naj tako spremeni, da bi plačevale take posojilnice, ki dajejo samo udom posojila, akoravno si dobivajo denarna sredstva tudi od neudov, še le takrat dohodninski davek, kadar iznaša čisti dobiček nad 3000 gold. in da se ne bi postavljale obresti (dividenda) izplačane za deleže v ta čisti dobiček. (§ 2. I.)
- II. § 2. postave od 21. maja 1873, (drž. zak. št. 87) naj se tako spremeni, da smejo take posojilnice, ki dajejo samo udom posojila, rabiti vse knjige in druge uradne spise in vsa potrdila brez kolekov in davkov in da to velja tudi v slučajih, ako zadržujejo omejenjene knjige in dokazila pravne razmere med zadrugo in med neudom.
- III. Ako se zadruga z novega ustanovi, naj bo zadružna pogodba, prepisi, kakor sploh vse vloge brez kolekov, ki so potrebne, da se zadruga in podpis njene firme registrira.

Ravno tako naj bodo vse vloge kolka proste, ki so potrebne pri že obstoječih zadrugah, ako se pravila spremenijo ali vpišejo novi udje načelstva. (Postava od 21. maja 1873, drž. zak. št. 87.)

- IV. Posojilnicam z neomejeno zavezo, ki po določilih pravil samo udom posojila dajejo, zamore visoka c. kr. vlada dajati primeren odprt kredit z denarjem vloženim pri poštnih hranilnicah, zbirajočim se v centralni denarnici in sicer po 3°/_o nem obrestovanji.
- V. Posojilnice z neomejeno zavezo udov, ki smejo samo svojim udom dajati posojila so gledé koristonosnega nalaganja pupilarnih in drugih v javnem varstvu stoječih denarjev enakopravne s hranilnicami.

Razlogi:

ad I. Določilo postave od 27. decembra 1880., da so posojilnice davka proste, ako znaša dobiček samo 300 gld., je zarad tega pretesno, ker že male posojilnice hitro ta letni dobiček prekoračijo. Pri tako malem dobičku je pa davek jako občutljiv in toraj je potrebno, da se razširi meja davkom podvrženega dobička od 300 gld. na 3000 gld.

To določilo tudi zavira razvitek zadružništva zarad tega, ker skušajo posojilnice spraviti čisti dobiček na vsak način na najnižjo stopinjo, to pa tako, da določujejo nizke deleže, ker se obresti od teh všteti morajo med čisti dobiček. Po tem takem je seveda le malo stalnega denarja in se taka posojilnica ne more tako razvijati kakor one, ki imajo

Načelstvo zveze slovenskih posojilnic je po gosp. dr. Vošnjaku vložilo državnemu zboru sledečo peticijo:

Visoka zbornica poslancev državnega zbora!

Zadruge, ustanovljene na podlagi postave od 9. aprila 1873 so jako važni del narodnega gospodarstva; potrebno je toraj, da se utrdijo že obstoječe zadruge in da se olajša ustanovitev novih zadrug.

mного v zadrुžnih deležih naloženega denarja na razpolago.

ad II. in III. Ako se prošeno oproščenje od kolkov in davka privoli, da se zadruga brez pristojbin ustanoviti zamore in da more ceneje uradovati, gotovo bo to zadrुžništvo množilo, posebno, ker so nekatere zadruge vsled neenakega postopanja pristojbinskih uradov pri kolkovanji knjig in listin neprimerno močno bile z izdavki za štemplje obložene.

IV. Posojilnice zamorejo le takrat izpolniti svoj pravi namen, namreč dajati posojila na male obresti, ako imajo same po ceni denar v rokah; toraj se samo po sebi razume, da bi jako koristno bilo določiti, da dobivajo posojilnice od centralne poštnohranilne blagajne kredit, ker potem jim ne bi bilo treba iskati odprtega kredita za 5, 6, celo 7 do 8%, in bi zamogle dajati posojila za prav nizke obresti. To pa bi pospeševalo poljedelstvo in obrtništvo, krepilo davčno moč državljanov in tako državo samo.

V. Hranilne vloge pri posojilnicah z neomejeno zavezo vložene, posebno ako dajejo te samo udom posojila, so z ozirom na veliko število zadrुžnikov bolj varno naložene, kakor v marsikateri hranilnici na deželi.

Po tem takem ni nobenega tehtnega in sploh umnega zadržka, da ne bi imele hranilne knjižice takih posojilnic ravno tiste veljave, kakor vložne knjižice hranilnic pri koristonosnih naložbah denarjev stoječih v javnem varstvu, t. j. pupilarnega, ustanovitevskega premoženja.

Celje dne 20. januarja 1884.

„Načelstvo zveze slovenskih posojilnic.“

Računski sklepi.

Posojilnica v Sevnici. Računski sklep za prvo upravno leto 1883 kaže sledeče glavne številke. Denarni promet 32.039 gld. 27 kr. Bilanca: Aktiva. Inventar 211 gld. 16 kr., posojila 97 strankam 12770 gld. 50 kr. zaostale obreste 1 gld. 76 kr., gotovina 1553 gld. 45 kr. Pasiva. Deleži 585 gld., hranilne vloge 13478 gld. 19 kr. od 88 strank, kapitalizovane obresti 292 gld. 40 kr., rezervni fond 118 gld. čisti dobiček 35 gld. 89 kr.

Kmetska posojilnica Ljubljanske okolice. Računski sklep za drugo upravno leto 1883. Denarni promet 124.974 gld. 94 kr. Bilanca: Aktiva. Inventar 155 gld. 60 kr., posojila 37162 gld., zaostale obresti 5 gld. 85 kr., gotovina 12857 gld. 02 kr. Pasiva, deleži 10.000 gld., hranilne vloge 36590 gld. 50 kr., kapitalizovane obresti 1092 gld. 91 kr. rezervni fond 500 gld., čisti dobiček 859 gld. 86 kr.

Kmetska posojilnica Vrhniške okolice. Računski sklep za drugo upravno leto 1883. Denarni promet 232.617 gld. 75 kr. Aktiva. Inventar 123 gld. 30 kr., posojila 53134 gld. 53 kr. gotovina 2706 gld. 93 kr. Pasiva. Deleži 6500 gld., hranilne vloge 50885 gld.

71 kr. od 254 strank, kapitalizovane obresti 1245 gld. 84 kr., rezervni fond 431 gld. 84 kr., čisti dobiček 764 gld. 85 kr.

Kmetska posojilnica v Št. Jakobu v rožni dolini na Koroškem. Št. Jakobska posojilnica deluje od l. 1872, toraj 11 let; v teh letih je pristopilo 1072 udov, iztopilo 199 ostane 873 udov, ki imajo vkupaj 51.184 gl. 41 kr. vloženih vložin in 74.585 gl. 54 kr. nadvložin. Izposojenega ima koncem l. 1883. na menjice 86.053 gl., na dolžna pisma 38.888 gl. 29 kr., toraj vkup 124.941 gl. 29 kr. Matica znaša: 4907 gl. 75 kr. V načelstvu so: Jos. Šuster, Jos. Janežič, Jakob Knaflič, Ivan Fuger, Fran Šuster, Luka Torkar, Matija Mikula, Gregor Janežič, J. Otovic. — Ta posojilnica daje od vložin 5% in od nadvložin 4% obresti; jemlje pa od menjic 6% in od dolžnih pisem 5%. —

„Posojilnica v Ptuj“ (hranilno in posojilno društvo), imela je do 20. t. m. 13.130 gl. 58 kr., dohodkov in izdatkov 10.937 gld. 18 kr. torej prometa 24.067 gld. 76 kr. S tem napredovanjem našega najmlajšega narodnega denarnega zavoda smemo biti zadovoljni.

Notranjska posojilnica v Postojni. Računski sklep za prvo upravno leto 1883: Denarni promet: 77.028 gl. 64 kr.; Bilanca: Aktiva: inventar 301 gl. 79 kr., posojila 23.750 gl. 50 kr., zaostale obresti 19 gl. 95 kr., gotovine 612 gl. 60 kr. Pasiva: deleži 6630 gl., hranilne vloge z obrestmi: 7852 gl. 04 kr., izposojila: 9422 gl., rezervni fond 136 gl. 40 kr., čisti dobiček 360 gl. 99 kr.

Personalne zadeve.

Mariborska posojilnica. Ravnatelj: Dr. B. Glančnik; odborniki: P. Simon, J. Rapoc, M. Berdajs, Dr. F. Radaj, F. Ferk, F. Bindlichner; nadzorniki: Dr. F. Dominkuš, Dr. Gregorec, Dr. Ferč, Dr. Vovšek, L. Lavtar.

Posojilnica Ljubljanske okolice. Ravnatelj: J. Knez; odborniki: A. Knez, M. Bavdek, V. Jenko, E. Ločnikar; nadzorniki: Drd. J. Kotnik, A. pl. Wurzcach, Dr. J. Vošnjak.

Vrhniška posojilnica. Ravnatelj: F. Kotnik; odborniki: J. Lenarčič, M. Tomšič, J. Petrič; nadzorniki: J. Majaron, P. Lenassi, A. Vonča.

Notranjska posojilnica v Postojni. Ravnatelj: Alojzij Kraigher; odborniki: Josip Lavrenčič, Peter Kraigher, dr. Ivan Pitamic, Fran Kuttin; nadzorniki: Anton Globočnik, Adolf Obreza, Fran Lavrič, dr. J. Sterbenc, Fran Križaj, Nace Gruntar.

Ljudska posojilnica v Gorici. Ravnatelj: Dr. N. Tonkli; odborniki: Dr. A. Rojic, M. Kravanja, A. Gregorčič, J. Berbuč; nadzorniki: F. Erjavec, F. Ferfila, F. Kramar, A. Znidorčič.

Razne stvari.

Prva posojilnica v Istri. Došla nam je zanesljiva vesela vest, da se bo v kratkem otvoril v „tužni“ Istri prvi narodni denarni zavod — posojilnica v Kopru. Le naprej narodnjaki; kakor se bodete otesavali italijanskega kapitala, tem bolje bode Vaše politično stališče.

Celjska posojilnica daja svojim po §. 36. pravil naprošenim zaupnim možem časnik „Zadrugo“ brez plače.

Opazka: Tretja številka „Zadruga“ se bo poslala samo tistim gospodom in zavodom, ki o pravem času naročnino pošljejo. Denašnje številke ni treba vračati, akoravno se ne namerava naročiti.